

HANNA HREHOROWICZ-GABER*

STRATEGICZNA INTERWENCJA W OBSZARACH GÓRSKICH NA PRZYKŁADZIE WSPÓŁPRACY POLSKO-SŁOWACKIEJ

STRATEGIC INTERVENTION IN MOUNTAINS AREA BASED ON EXAMPLE OF COOPERATION BETWEEN POLAND AND SLOVAKIA

Streszczenie

Procesy uruchomione dzięki obecności Polski w Unii Europejskiej otworzyły możliwości pozyskiwania nowych funduszy na rozwój obszarów posiadających istotne zasoby własne i duże możliwości rozwojowe, ale wymagających pomocy państwa. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zidentyfikowało obszary strategicznej interwencji oraz przedstawiło mechanizmy ich wspierania. Właściwe wykorzystanie zasobów i potencjału, ma ogromny wpływ na wzrost gospodarczy danego regionu. Istotną cechą obszaru nowosądeckiego, zaliczonego do obszarów problemowych, jest położenie transgraniczne oraz duże zróżnicowanie pod względem wewnętrznym, objawiające się wysokim poziomem zagospodarowania turystycznego w terenie o najniższych parametrach rozwoju gospodarczego. Obszar strategicznej interwencji to między innymi teren pogranicza polsko-słowackiego. W ramach poszukiwań drogi rozwoju tego obszaru zawarto porozumienie pomiędzy miejscowością Wyżne Rużbachy (Słowacja) a Rytrem (Polska). Projekt „Rytm i Wyżne Rużbachy – europejskie sąsiedztwo” jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Unii Europejskiej. W ramach projektu przewidziano organizację szeregu cyklicznych imprez kulturalno-promocyjnych mających na celu wsparcie gospodarcze, likwidację bezrobocia oraz promocję regionu.

Słowa kluczowe: współpraca transgraniczna, ziemie górskie, programy unijne

Abstract

The processes initiated in result of Polish presence in UE has opened possibilities in getting funds for development those areas which needs assistance of state government, but possessing their own development capabilities. Ministry of Regional Development has recognized the areas of strategic interventions and has presented mechanisms of their advancements. Proper utilization of stocks that each region owns, has got huge influence on its economical growth. Important feature of Nowy Sącz region, site included in problematic areas is border site and big interior disparity characteristic with high level tourism development in lowest parameters of economical extension. To area of strategic intervention we may include Polish-Slovakian borderland with need assistance of state and government. Weight of problem is so big that each region cannot hold with it of its own in social and economical aspect. Stocks of natural environments and site of that areas are very important in whole country scale and has got the influence on state economical development. Agreement make between Wyżne Rużbachy and Rytm is the result of cooperation Poland and Slovakia. The name of project is: "Rytm i Wyżne Rużbachy – European neighbourhood" and is sponsored by European Regional Development Fund. Cooperation begin bringing first measurable result, in agrotourism development, riveting of cooperation in economic subject and exchanges of experiences

Keywords: cross-border cooperation, mountains arera, EU programs

* Dr inż. arch. Hanna Hrehorowicz-Gaber, Instytut Projektowania Miast i Regionów, Wydział Architektury, Politechnika Krakowska.

Realizowana w ramach programu działalność zaczęła przynosić wymierne skutki w postaci rozwoju agroturystyki, zacieśnienia współpracy podmiotów gospodarczych po obu stronach granicy i wymiany doświadczeń.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego przeprowadziło wnikliwe analizy mające na celu identyfikację obszarów strategicznej interwencji i zaprojektowanie odpowiednich mechanizmów ich wspierania¹.

Obszary strategicznych interwencji to wyodrębnione terytorialnie i dziedzinowo obszary, które niewystarczająco wykorzystują zasoby istotne z perspektywy kraju i napotykają na bariery rozwojowe, z którymi bez pomocy i wsparcia państwa sobie nie poradzą. Identyfikacja i delimitacja osi tematycznych wyszczególnia typologię podregionów, w których występuje potrzeba wsparcia działań aktywizujących. W obszarze grupy 6-podregionu (peryferie Polski wschodniej i południowo-wschodniej) znajduje się ich aż 11, a wśród nich między innymi również podregion nowosądecki. Biorąc pod uwagę osie tematyczne w szóstej z ustalonych grup, tylko środowisko naturalne ma szanse stać się motorem napędowym dla tego obszaru strategicznych interwencji.

Właściwe wykorzystanie zasobów i potencjału, jakie posiada dany region, ma ogromny wpływ na wzrost gospodarczy. Większość województw zdecydowało się na wsparcie przede wszystkim obszarów o wysokim i przeciętnym potencjale rozwojowym, przekazując na ten cel znaczną ilość środków RPO 2007-2013. Na obszary o niskim potencjale rozwojowym przeznaczono niewiele ponad jedną czwartą całości wsparcia. Dlatego też tak ważne są inicjatywy lokalne w obszarach o potencjalnych możliwościach rozwojowych, nawet jeżeli ilość barier rozwojowych znacznie przewyższa potencjały rozwojowe na obszarze powiatu nowosądeckiego.

Istotną cechą omawianego terenu jest duże zróżnicowanie pod względem wewnętrznym objawiające się wysokim poziomem zagospodarowania turystycznego na terenie o najniższych parametrach rozwoju gospodarczego i zjawisku ubóstwa materialnego².

Obszar strategicznej interwencji to także teren pogranicza polsko-słowackiego, wobec którego wymagana jest interwencja rządu, ze względu na ciężar, którego region sam nie jest w stanie

udźwignąć z powodów społecznych i gospodarczych. Jednak walory środowiskowe i położenie są istotne w skali kraju i mają wpływ na rozwój kraju.

W ramach poszukiwań drogi rozwoju tego obszaru pomiędzy reprezentantem Słowacji – miejscowością Wyżne Rużbachy – a Rytrem po polskiej stronie zawarto porozumienie.

Obie miejscowości podjęły działania zmierzające do promocji pogranicza, promocji kultury regionu, rozwoju i wzmocnienia pozycji lokalnych marek i produktów turystycznych, a także wzrostu znaczenia oraz wspólnego przeciwdziałania bezrobociu.

Projekt o nazwie „Rytro i Wyżne Rużbachy – europejskie sąsiedztwo” jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Unii Europejskiej w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska–Republika Słowacka 2007–2012.

Okres realizacji projektu przewidziany jest na lata 2009–2012, a całkowita wartość projektu to 810 460 euro. Dofinansowanie to zostało już przyznane w wysokości około 688 000 euro³ przy stosunkowo niewielkim wkładzie własnym⁴. Obie gminy mają nadzieję na wzrost ruchu turystycznego, wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, propagowanie agroturystyki, tworzenie nowych produktów turystycznych oraz budowanie marki już istniejących, a także własną promocję⁵.

W ramach projektu „Rytro i Wyżne Rużbachy – europejskie sąsiedztwo” przewidziano organizację cyklicznych imprez kulturalno-promocyjnych odbywających się po obu stronach granicy polsko-słowackiej. Wiele promocyjnych akcji ma miejsce już w roku 2011. W trakcie projektu zorganizowano również wiele wystaw oraz konferencji tematycznych scalających poglądy na rozwój obu miejscowości w jeden ukierunkowany na turystykę nurt.

W obu gminach równolegle odbywają się imprezy cykliczne. W Ryttrze jest to spotkanie pt. „Na górskim szlaku”, a w Wyżnych Rużbachach „Targi Folklorystyczne”. Założenia programowe obu imprez były podobne – nakierowane na promocję agroturystyki i produktu regionalnego. Na terenie objętym projektem wydano okolicznościową monetę – denar ryterski⁶, stworzono nowe miejsca pracy, a gmina Rytro zadbała o swój wizerunek przestrzenny, organizując konkurs architektoniczny na opracowanie koncepcji architektonicznej

II. 1. Panorama Rytra w kierunku południowym

III. 1. South direction panoramic view of Rytro

II. 2. Gmina Rytro jest otwarta na nowe inwestycje, stając się konkurencyjna dla leżącej w pobliżu miejscowości uzdrowskiej, jaką jest Piwniczna

III. 2. Rytro Commune is open for development. This gives the competitive opportunities with nearby Piwniczna

II. 3. Infrastruktura turystyczna Wyżnych Rużbachów daje tej miejscowości szersze możliwości promocyjne

III. 3. Existing tourism infrastructure gives Wyżne Rubachy wide promotional opportunities

i zagospodarowania terenu mające na celu stworzenie centrum gminy Ryto.

Projekt zakłada realizację ciągu pieszego zapewniającego dostęp z drogi publicznej i stanowi kontynuację kładki przez rzekę do Suchoj Strugi – dzielnicy Rytra⁷. Zaprojektowane centrum składa się z kompleksu budynków użyteczności publicznej połączonych za pomocą wspólnych przestrzeni – placów. Place mają charakter zarówno reprezentacyjny, jak i *stricte* użytkowy i rekreacyjny. Powstałe place wraz z nową zabudową nadadzą charakter nowemu centrum gminy. W kompleksie obiektów użyteczności publicznej mają się znajdować: urząd gminy, ośrodek pomocy społecznej, dom kultury, ośrodek zdrowia oraz biblioteka.

Umiejętne wykorzystanie strategicznej programów interwencyjnych oraz metod ich wspierania

jest wielką szansą dla naszego kraju, a szczególnie dla wrażliwych ziem górskich. Liczne obszary górskie były dotychczas traktowane jako obszary marginalne i nierozwójowe.

Dzięki objęciu ich interwencją strategiczną państwa mogą stworzyć nową politykę w stosunku do ziem górskich uwzględniającą zgodność potrzeby promocji i aktywizacji ze zrównoważonym rozwojem.

Temat przyszłości polityki strukturalnej oraz spójności w podejściu do rozwoju obszarów górskich w Polsce, dzięki takim programom i projektom, staje się zauważalny i wskazuje potrzebę indywidualizacji interwencji pomocowych dla terenów górskich ze względu na ich specyfikę.

Przypisy

¹ Szczegółowy opis wyniku analiz wg raportu *Identyfikacja i delimitacja obszarów problemowych i strategicznej interwencji w Polsce*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2009.

² *Ibidem*.

³ Dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi 85%.

⁴ Wkład własny gminy Ryto – 15%, a gminy Wyżne Rużbachy – 5%.

⁵ Informacje o projekcie zaczerpnięte ze strony internetowej www.rytro-ruzbachy.eu.

⁶ Pieniądz ten ma wartości numizmatyczne, a na terenie projektu jest środkiem płatniczym równym 10 złotych.

⁷ W wymaganiach wynikających z Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rytko maksymalną powierzchnię zabudowy miasta określono na 60%, a powierzchnie biologiczno-czynne – 15%. Warunkiem było także powiązanie obu stron drogi wraz z terenem za rzeką.

Literatura

- [1] Bański J., *Teoria i kierunki badań obszarów problemowych w Polsce*, Przegląd Geograficzny, t. LXXI, z. 4, Warszawa 1999, s. 401-416.
- [2] Gorzałak G., *Strategiczne kierunki rozwoju Polski Wschodniej*, [w:] *Ekspertyzy wykonane na zamówienie MRR na potrzeby Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*, Tom I, MRR, Warszawa 2007.
- [3] Kozak M., *Konkurencyjność turystyczna polskich regionów*, Studia Regionalne i Lokalne, Nr 3/2006.
- [4] Raport *Identyfikacja i delimitacja obszarów problemowych i strategicznej interwencji w Polsce*, Wnioski z analiz, Warszawa 2009.
- [5] Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (<http://www.mrr.gov.pl>).
- [6] Rytko-Rużbachy (<http://www.rytko-ruzbachy>).